

Віталій Григорович Хлопін (1890–1950)¹

В.Г. Хлопін — В.І. Вернадському

№ 838

12 жовтня 1935р., [Ленінград]*

Л.

12 октября 1935 г.

Дорогой Владимир Иванович!

[...]

От Бурксер², наконец, получил письмо, в котором он пишет, что согласен принять участие в работах и хочет приехать сговориться относительно методики. Я думаю, что к Вашему возвращению у нас уже кое-что выяснится по этому вопросу и можно будет собраться и обсудить его с Вашим участием или у Вас в Москве, или, если Вы будете чувствовать себя хорошо, то, может быть, у нас в Ленинграде. [...]

Большой привет Вам и Наталии Егоровне³ от Марии Александровны⁴ и от меня. Сотрудники Радиёвского института и канцелярский персонал шлют Вам привет.

Ваш *В. Хлопін*

АРАН, ф. 518, оп. 3, спр. 1749, арк. 3–8. *Опубл.*: Письма В.Г. Хлопина к В.И. Вернадскому. (1916–1943). — М., Л., 1961. — С. 39–42.

Коментарі

¹ *Хлопін Віталій Григорович (1890–1950)*, російський радіохімік, один з основоположників радієвої промисловості, отримав перші радянські препарати радію (1921), один із засновників Радієвого інституту, учасник «атомного проекту», академік АН СРСР (1939). У 1908 р. закінчив 12-ту Петербурзьку гімназію, у 1911 р. — хімічний факультет Геттінгентського університету, в 1912 р. — фізико-математичний факультет Санкт-Петербурзького університету. В.Г. Хлопін був учнем і другом В.І. Вернадського, з яким познайомився через свого батька Григорія Віталійовича Хлопіна, товариша В.І. Вернадського ще зі студентських часів. У 1915 р. на пропозицію В.І. Вернадського В.Г. Хлопін почав працювати в Радіологічній лабораторії АН як хімік-спеціаліст (до 1921 р.), під керівництвом В.І. Вернадського здійснював свої перші дослідження з геохімії. У 1916 р. член очолюваної В.І. Вернадським Комісії з вивчення природних продуктивних сил Росії (КЕПС). У 1918–1934 рр. член редколегії Хіміко-технічного видавництва. У 1920 р. обраний професором кафедри загальної хімії Уральського державного університету. У 1921 р. вперше отримав високоактивні препарати радію. У 1922–1934 рр. завідувач газовим відділом Геохімічного інституту АН СРСР. З 1922 р. почав дослідження в Радієвому інституті в Петрограді. У 1924–1930 та 1934–1937 рр. доцент, потім професор Ленінградського університету. У 1936–1946 рр. директор Радієвого інституту АН СРСР. У 1945 р. в Ленінградському університеті очолив першу в СРСР кафедру радіохімії.

* Місце написання листа встановлено за змістом.

В.І. Вернадського і В.Г. Хлопіна поєднували багаторічні тісні взаємини та 30 років листування. Саме В.Г. Хлопін вирішував більшість адміністративно-організаційних проблем, пов'язаних з Радієвим інститутом, коли В.І. Вернадський перебував у відраджених за кордоном у 1923–1926 і 1927–1929 рр., а також після повернення вченого. В.Г. Хлопін писав В.І. Вернадському про результати більшості своїх наукових досліджень, радився щодо організації монтажу і пуску першого в СРСР та Європі циклотрону, щодо планів проведення експедиційних досліджень тощо.

Література: Письма В.Г. Хлопина к В.И. Вернадскому (1916–1943) / Сост. Л.Л. Зайцева, Б.В. Левшин. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1961. — 88 с.; Виталий Григорьевич Хлопин / Сост. Б.А. Никитина. — М.; Л.: Издательство АН СССР, 1947. — 36 с.; *Старик И.Е.* Памяти Виталия Григорьевича Хлопина (1890–1950) // Труды Радиёвского института им. В.Г. Хлопина. — 1957. — Т. 6. — С. 5–11; *Вдовенко В.М.* Академик В.Г. Хлопин. Научная деятельность. — М.: Госатомиздат, 1962. — 128 с.; *Рачков А.А.* Григорий Витальевич Хлопин (Жизнь и деятельность). — Л.: Медицина, Ленинград. отд., 1965. — 112 с.; *Никольский Б.П., Клокман В.Р.* Академик В.Г. Хлопин. У истоков советской радиохимии // Вестник АН СССР. — 1981. — № 9. — С. 123–130; *Комлев Л.В., Сеницына Г.С., Ковальская М.П.* В.Г. Хлопин и урановая проблема // Вопросы истории естествознания и техники. — 1982. — Вып. 4. — С. 63–75; Академик В.Г. Хлопин. Очерки, воспоминания современников / Сост. Жилкина М.И., Ильенко Е.И., Ковальская М.П., Сеницына Г.С. и др. — Л.: Наука, 1987. — 229 с.; *Ушакова Н.Н.* Виталий Григорьевич Хлопин: 1890–1950. — М.: Наука, 1990. — 334 с.

² Бурксер Євген Самійлович (1887–1965), український геохімік, професор, член-кореспондент АН УРСР. Докладніше про Є.С. Бурксера див. біографічну довідку в коментарях до його листування з В.І. Вернадським в першій книзі цього тому.

³ Наталія Єгорівна Вернадська.

⁴ Пасвік-Хлопіна Марія Олександрівна (1885–1955), мікробіолог, радіохімік, дружина, учениця і найближча колега В.Г. Хлопіна. У 1918 р. секретар Радієвого відділу КЕПС, у 1919–1920 рр. вчений секретар Комісії з організації та експлуатації Радієвого заводу, у 1921 р. науковий співробітник Радієвого заводу, багаторічний науковий співробітник Радієвого інституту. Разом з В.Г. Хлопіним отримала перший радянський препарат радію. У подальшому брала участь у всіх дослідженнях, які проводив В.Г. Хлопін.

Література: Письма В.Г. Хлопина к В.И. Вернадскому (1916–1943) / Сост. Л.Л. Зайцева, Б.В. Левшин. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1961. — 88 с.

Комментарии

¹ *Хлопин Виталий Григорьевич (1890–1950)*, российский радиохимик, один из основателей радиевой промышленности, получил первые советские препараты радия (1921), один из основателей Радиёвского института, участник «атомного проекта», академик АН СССР (1939). В 1908 г. закончил 12-ю Петербургскую гимназию, в 1911 г. — химический факультет Геттингенского университета, в 1912 г. — физико-математический факультет Санкт-Петербургского университета. В.Г. Хлопин был учеником и другом В.И. Вернадского, с которым познакомился через своего отца Григория Витальевича Хлопина, товарища В.И. Вернадского еще со студенческих времен. В 1915 г. по предложению В.И. Вернадского В.Г. Хлопин начал работать в Радиологической лаборатории АН как химик-специалист (до 1921 г.), под руководством В.И. Вернадского осуществлял свои первые исследования по геохимии. В 1916 г. член возглавляемой В.И. Вернадским Комиссии по изучению природных производительных сил России (КЕПС). В 1918–1934 гг.

член редколлегии Химико-технического издательства. В 1920 г. избран профессором кафедры общей химии Уральского государственного университета. В 1921 г. впервые получил высокоактивные препараты радия. В 1922–1934 гг. заведующий газовым отделом Геохимического института АН СССР. С 1922 г. начал исследования в Радиевом институте в Петрограде. В 1924–1930 и 1934–1937 гг. доцент, потом профессор Ленинградского университета. В 1936–1946 гг. директор Радиевого института АН СССР. В 1945 г. в Ленинградском университете возглавил первую в СССР кафедру радиохимии.

В.И. Вернадского и В.Г. Хлопина объединяли многолетние тесные взаимоотношения и 30 лет переписки. Именно В.Г. Хлопин решал большинство административно-организационных проблем, связанных с Радиевым институтом, когда В.И. Вернадский был в командировках за границей в 1923–1926 и 1927–1929 гг., а также после возвращения ученого. В.Г. Хлопин писал В.И. Вернадскому о результатах большинства своих научных исследований, советовался относительно организации монтажа и пуска первого в СССР и Европе циклотрона, относительно планов проведения экспедиционных исследований и др.

Литература: Письма В.Г. Хлопина к В.И. Вернадскому (1916–1943) / Сост. Л.Л. Зайцева, Б.В. Левшин. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1961. — 88 с.; Виталий Григорьевич Хлопин / Сост. Б.А. Никитина. — М.; Л.: Издательство АН СССР, 1947. — 36 с.; *Старик И.Е.* Памяти Виталия Григорьевича Хлопина (1890–1950) // Труды Радиевого института им. В.Г. Хлопина. — 1957. — Т. 6. — С. 5–11; *Вдовенко В.М.* Академик В.Г. Хлопин. Научная деятельность. — М.: Госатомиздат, 1962. — 128 с.; *Рачков А.А.* Григорий Витальевич Хлопин (Жизнь и деятельность). — Л.: Медицина, Ленинград. отд., 1965. — 112 с.; *Никольский Б.П., Клокман В.Р.* Академик В.Г. Хлопин. У истоков советской радиохимии // Вестник АН СССР. — 1981. — № 9. — С. 123–130; *Комлев Л.В., Синецкина Г.С., Ковальская М.П.* В.Г. Хлопин и урановая проблема // Вопросы истории естествознания и техники. — 1982. — Вып. 4. — С. 63–75; Академик В.Г. Хлопин. Очерки, воспоминания современников / Сост. Жилкина М.И., Ильенко Е.И., Ковальская М.П., Синецкина Г.С. и др. — Л.: Наука, 1987. — 229 с.; *Ушакова Н.Н.* Виталий Григорьевич Хлопин: 1890–1950. — М.: Наука, 1990. — 334 с.

² Бурксер Евгений Самойлович (1887–1965), украинский геохимик, профессор, член-корреспондент АН УССР. Подробнее о Е.С. Буксере см. биографическую справку в комментариях к его переписке с В.И. Вернадским в первой книге этого тома.

³ Наталия Егоровна Вернадская.

⁴ Пасвик-Хлопина Мария Александровна (1885–1955), микробиолог, радиохимик, жена, ученица и ближайшая коллега В.Г. Хлопина. В 1918 г. секретарь Радиевого отдела КЕПС, в 1919–1920 гг. ученый секретарь Комиссии по организации и эксплуатации Радиевого института, в 1921 г. научный сотрудник Радиевого завода, многолетний научный сотрудник Радиевого института. Вместе с В.Г. Хлопиным получила первый советский препарат радия. В дальнейшем принимала участие во всех исследованиях, которые проводил В.Г. Хлопин.

Литература: Письма В.Г. Хлопина к В.И. Вернадскому (1916–1943) / Сост. Л.Л. Зайцева, Б.В. Левшин. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1961. — 88 с.